

1944, 7. srpen. Moskva. — Výňatek ze záznamu vedoucího IV. evropského odboru lidového komisariátu zahraničních věcí SSSR Zorina o rozhovoru s československým velvyslancem v Moskvě Fierlingrem o partyzánském hnutí na území Československé republiky a o obavách reakčních představitelů čs. zahraničního odboje z ozbrojeného boje lidu.

Při rozhovoru Fierlinger řekl, že československá vláda projevuje znepokojení nad rozvojem partyzánského hnutí na Slovensku v souvislosti s těmi informacemi, které dostal generál Píka a naši vojenští činitelé od organisátorů prvních partyzánských oddílů, kteří přišli ze Slovenska. Podle Fierlingerových slov je československá vláda zřejmě znepokojena tím, že organizace partyzánského boje je řízena Štábem partyzánského hnutí ukrajinské fronty,¹ který posílá příslušné lidi do oblastí partyzánského hnutí a řídí partyzánský boj. Československá vláda by chtěla, aby partyzánské skupiny byly přímo podřízeny československému velení a aby celé hnutí bylo jaksi uvedeno do určitých mezí.

Fierlinger vysvětlil, že se někteří českoslovenští politikové zřejmě obávají masového rozvoje partyzánského boje, majíce strach z „anarchie“, k níž by prý mohlo v zemi dojít, kdyby se partyzánské hnutí tak masově rozvíjelo.

Podle Fierlingerových slov jsou na Slovensku již dvě významné skupiny, které jsou připraveny rozvinout partyzánský boj, přičemž v jedné skupině je 1000 a v druhé 500 lidí. S tě-

¹ Ukrajinský štáb partyzánského hnutí byl ustaven na podkladě usnesení Státního výboru obrany SSSR z června 1942. Jeho úkolem bylo organizovat a řídit partyzánské hnutí v nepřátelském týlu v přifrontovém pásmu vojsk ukrajinských frontů. Byl přímo podřízen ústřednímu výboru Komunistické strany Ukrajiny. Jeho politickým představitelem byl N. S. Chruščov, tehdy první tajemník ústředního výboru Komunistické strany Ukrajiny a předseda rady lidových komisařů Ukrajinské SSR, jeho vojenským náčelníkem byl generál T. A. Strokač.

Když se počátkem roku 1944 přiblížila sovětská fronta k východním hranicím republiky, ukázala se nutnost prohloubení spolupráce mezi československým partyzánským hnutím a sovětským velením. V květnu 1944 projednal Kl. Gottwald při svém pobytu v Kyjevě s N. S. Chruščovem otázku organizování pomoci partyzánskému hnutí na území Československa. Při těchto jednáních bylo dohodnuto, že vláda Ukrajinské SSR poskytne na základě československo-sovětské smlouvy z 12. 12. 1943 všechny nutné prostředky, letecké síly i finanční podporu partyzánskému hnutí v Československu a že celá tato akce bude prováděna Ukrajinským štábem partyzánského hnutí v těsné spolupráci s činiteli moskevského vedení KSČ. Bylo zároveň rozhodnuto vyškolit určitý počet Čechů a Slováků v partyzánských kurzech ve zvláštní škole UŠPH. Výběrem kádrů, formováním organizátorských partyzánských skupin a politicko-výchovnou prací mezi frekventanty těchto kurzů byli pověřeni pracovníci moskevského vedení KSČ přidělení k UŠPH. Tyto desantní skupiny partyzánských organizátorů pomohly významně při rozvoji partyzánského hnutí na Slovensku v druhé polovině r. 1944.

17. června 1944 přijal ústřední výbor Komunistické strany Ukrajiny usnesení, jímž uložil Ukrajinskému štábu partyzánského hnutí, aby provedl všechny nutné práce k organizování a rozšíření partyzánského hnutí v Československu a aby československým partyzánům předal sovětské bojové zkušenosti. Tehdy bylo rozhodnuto, aby Komunistická strana Československa měla v UŠPH svého stálého zástupce. (Partyzánské hnutí v Československu, str. 158 n. a J. Paulík, Činnost moskevského vedení KSČ a sovětská pomoc v rozvoji partyzánského hnutí na Slovensku do vzniku povstání slovenského lidu, Historie a vojenství, čís. 3/1959, str. 353—354).

Usilí moskevského vedení o aktivizaci národně osvobozenického boje na domácí půdě sledovala s nelibostí londýnská odbojová skupina, jmenovitě pak její zpravodajský exponent v SSSR, gen. H. Píka. 14. 7. 1944 ve svém hlášení do Londýna komentoval Píka dohodu o spolupráci s Ukrajinským štábem partyzánského hnutí takto: „Politická skupina projevuje největší zájem na vyvolání partyzánského hnutí na našem území. Začali proto iniciativně jednat se štábem partyzánského hnutí v Kyjevě a dojednali spolupráci... Žádali jsme s gen. Kratochvílem, aby vedení a spojení bylo v rukou velitelství sboru (vydávání rozkazů skupinám a spojení radiem)... Vedle toho jsem žádal, aby do kursu v Rovně byl přijat jeden náš důstojník, který by pracoval pak v našem partyzánském štábu u sboru. (Hlavní důvod: Abychom zjistili program výcviku a politické pokyny.) K tomuto postupu jsme se odhodlali proto, že partyzánský štáb má již 2 skupiny na našem území a mimoto má připraveno 12 skupin po 12—30 lidech (nejlepších ukrajinských partyzánů s dvouletou zkušeností)... Proto je lepší, aby v těchto skupinách byli i naši lidé“. (VHA Praha. Čs. vojenská misse v SSSR, kart. 3., inv. j. 2, depeše gen. Ingra poř. čís. 6379/2, blíže viz O. Janeček, Se zbraní v ruce, str. 46—53.)

Píka a Kratochvíl usilovali o to, aby si podřídili organizátorské a zpravodajské desantní skupiny. Sovětské velení, které znalo jejich dvojakou úlohu, se snažilo, aby vysazování desantů a jejich činnost byla prováděna v přísném utajení. Proto také — až do podzimu 1944 — odmítalo Píkovy návrhy na „spolupráci“.

mito skupinami má už zřejmě Štáb partyzánského hnutí ukrajinské fronty spojení a vůdcové, kteří nedávno odtamtud přišli a s nimiž mimochodem už generál Pika mluvil, čekají jen na podporu dodáním zbraní a na přímý rozkaz k bojovým akcím.

Fierlinger dodal, že jako odpověď na tento poněkud poplašený dotaz československé vlády poslal už telegram, v němž vysvětlil, že štáb ukrajinské fronty, pokud je mu známo, od začátku koordinoval své akce týkající se rozvoje partyzánského hnutí s velením československého sboru. Obavy československé vlády jsou tedy nepodložené a mohou být vysvětleny pouze bezdůvodným podezřením, že sovětské velení má jakési zvláštní úkoly, lišící se od úkolů, které si vytyčuje osvobozenecká armáda vstupující na území Československa.

V souvislosti s touto zprávou zeptal jsem se Fierlingera, jak široce se již ve skutečnosti rozvinul na Slovensku partyzánský boj. Fierlinger odpověděl, že se podle jeho informací a podle informací generála Píky boj v podstatě ještě nerozvinul, že jsou pouze připraveny kádry a vytvořeny některé skupiny pro rozvíjení tohoto boje.

Vyjádril jsem proto údiv nad tím, proč československá vláda vyslovuje obavy, pokud jde o vedení tohoto boje, když boj sám zatím ve skutečnosti ještě nezačal.

Fierlinger se zasmál a řekl, že se část československých reakčních činitelů zřejmě velmi obává, že československý lid se chopí zbraní a sám začne vyhánět Němce ze své země.

V odeslaném telegramu Fierlinger též píše, že žádost československé vlády k vládě britské o dodání zbraní záložním slovenským jednotkám vyvolala u něho rozpaky. Píše, že je to stejně neobvyklé, jako kdyby se de Gaulle obrátil k Sovětskému svazu se žádostí, aby shodil zbraně na pomoc francouzským partyzánům.

Dotýká se této otázky, Fierlinger se mě ptal, zda jsme dali Angličanům nějakou odpověď na jejich nůtu o zásobování slovenských partyzánů britskými zbraněmi a jaký byl obsah této odpovědi. Řekl jsem, že pokud je mi známo, odpověděli jsme jim. V odpovědi jsme prohlásili, že otázku vystoupení dvou slovenských divisí zkoumáme a že dokud nebude prozkoumána, nemůžeme sdělit své definitivní stanovisko k návrhu, o němž nás britská vláda informovala.

V závěru rozhovoru odevzdal mi Fierlinger několik nót týkajících se některých drobnějších otázek.

V. Zorin

Československo-sovětské vztahy v době Velké vlastenecké války, Praha 1960, dok. č. 94, str. 166 a 167.

[38]

1944, srpen.¹ Slovensko. — *Manifest spojených oddílů slovenských partyzánů, vyzývající slovenský lid k přípravě celonárodního ozbrojeného povstání proti nacistickému Německu a luďáckému režimu, k ozbrojenému boji za svobodné, rovnoprávné Slovensko v svobodném, demokratickém Československu.*

Roduverní Slováci!

Slovenskí muži a ženy, bratia a sestry!

Nemci a Maďari, ktorí pred 5 rokmi za pomoci bratislavských zrádcov okyptili a zotročili Slovensko, stoja teraz pred neodvratnou katastrofou.

¹ Leták s manifestem vydal v polovině srpna r. 1944 štáb partyzánské brigády Čapajev. Spolu s dalšími výzvami, letáky a nařízeními ho rozšiřovali partyzáni a ilegální pracovníci na východním Slovensku, kde v létě a na podzim r. 1944 rozvíjela brigáda Čapajev bojovou činnost. (Partyzánské hnutí v Československu za druhé světové války, str. 179n.)